

KRITIČKA KALIGRAFIJA

(Biljana Dojčinović, Susreti u tami – uvod u čitanje Virdžinije Vulf, Službeni glasnik, Beograd, 2011)

Dr Lada ČALE FELDMAN

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za komparativnu književnost

Djelo Virdžinije Vulf (Virginia Woolf) uvelike je nadržalo svoj nekadašnji status osebujna ženskog glasa modernističke prozne prakse, pretvorivši se tijekom posljednjih desetljeća 20. i prvoga desetljeća 21. stoljeća u spisateljski i teorijski oslonac suvremene feminističke intelektualne scene, ali i uzburkane meta-kulturne rasprave. Vizionarska se „majka”, riječima Brende Silver, pretvorila u svojevrsnu kulturnu ikonu, oko koje se još uvijek – u različitim citatnim prilikama u kojima se njezino ime i lik dozivaju – množe komentari, osporavanja i veličanja. Oni samo dokazuju do koje je mjere pristup njezinome mnogostranome angažmanu, nesvodivom na ograničenja elitnoga esteticizma, zapleten i zahtjevan, koliko znanja i sluha za umjetničke, općekulturne i političke probleme njezinoga (i našega) vremena traži. Upravo je s tim obuhvatnim znanjem i umijećem u svoj posao krenula i Biljana

Dojčinović¹, autorica ovoga „uvoda u čitanje” spisateljčina opusa. No ono što njezinu knjigu čini posebnom jesu lakoća, zanimljivost i napetost kojom se zaumna teorijska pitanja, suvremene rezonance i kulturno-politički odjeci što ih i dan-danas izaziva Vulf uspijevaju zaodjenuti u štivo koje će zasigurno pronaći poklonike i izvan užega kruga strukovno zainteresirane publike. Na to nam ukazuje i okvir njezine navlastite „priče” o Vulf, unutar koje i sama britanska spisateljica postaje entitet na razmeđi fikcijskog lika i autentične biografske podloge, iznikao kanda iz romanesknog svijeta Henrija Džejmsa (Henry James), kako bi to zornije svjedočio o tome koliko je preplet života i pisanja za Vulf bio važan i složen, i koliko je tankočutnosti potrebno da se on prikladno dočara.

Poglavlja knjige Biljane Dojčinović nižu se pregledno i sustavno, od maštovitog „uvoda u uvod” naslovljenog kao i čitava studija, preko jednako dovtljivih naslova pojedinih poglavlja što natkrovljuju diskusije o modernosti i modernizmu, napose o teorijsko-esejističkim doprinosima same Vulf, pa sve do poglavlja što se obraćaju posebnostima njezinih glasovitih romana kao što su *Ka svetioniku (To the Lighthouse)*, *Gospođa Dalovej (Mrs. Dalloway)* i *Između činova (Between the Acts)*. U pitanju nije pravocrtna, kronološkim redom opisana spisateljska putanja, nego uspostava ključnih problemskih čvorišta unutar kojih se kretala, kako autorica studije ističe, „razlikovnost” udjela Virdžinije Vulf u modernističkoj poetici i kulturnoj intervenciji kruga iz Blumsberija, razlikovnost koja nije vodila samo u pitanja ženskog autorstva, ženske tradicije i posebnih materijalnih uvjeta njezine opstrukcije, nego i u kompleksne zglobove klasnih pripadništava, susreta zapadnih i istočnih kultura, kolonijalne neuralgije. Sjajno objedinjujući kritičko tumačenje romana sa spisateljčinim eksplicitno iskazanim nastojanjima i prevratničkim udarima ne samo u književno nasljeđe, nego i čitavu kulturno-političku sferu britanskoga

1. Biljana Dojčinović, docentkinja na Katedri za opštu književnost i teoriju književnosti Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Jedna je od osnivačica Centra za ženske studije u Beogradu i od 2002. do 2007. godine glavna urednica časopisa *Genero*. Objavila je knjige: *Ginokritika: rod i proučavanje književnosti koju su pisale žene* (1993), *Odabrana bibliografija radova iz feminističke teorije/ženskih studija 1974-1996.* (1997), *Gradovi, sobe, portreti* (2006), *GendeRingS: Gendered Readings in Serbian Women's Writing* (2006) i *Kartograf modernog sveta: romani Džona Apdajka* (2007).

imperijalizma, Dojčinović nam predočuje na koji su način turbulencije rata, pojava umjetničkog tržišta i njoj svojstvena izmjena u kulturnoj hijerarhiji ukusa, a osobito intermedijalna sučeljavanja slikarstva, kazališta i historiografije utjecala na formiranje specifične inačice modernističke proze Virdžinije Vulf.

Čar ove knjige, posve u duhu svojega predmeta, ishodi iz mnoštva naizgled digresivnih izleta u dodirne koncepte, metafore, teze i književne slike uglednih suvremenika Vulf, i to bilo iz matičnog, britanskog, ili pak njemačkog i francuskog modernističkog kruga. I onda kada u raspravu uvodi suvremene teorijske glasove, bilo da su se izravno bavili spisateljčinim djelima i opusom ili ne, autorica studije čini to s okretnošću i primjerenošću znanstvenice koja ne zamara terminološkim rogozastnostima i prepoznatljivom frazeologijom strukovnjaka, nego s ukusom i darom znalca koji i sam – sama – vjeruje u zornost uspjelih usporedbi, metafora, asocijacija i idejnih susjedstava. Tako se njezina knjiga čita s užitkom i predanošću kakva rijetko krase književnu kritiku, potvrđujući osobito svojim završnim poglavljem „Postscriptum” do koje je mjere autorica osjetljiva za krhkost, ali i neophodnost govora o knjigama kojima se učinak katkad rasprostire i mimo uobičajenih putanja recepcije. Upravo su takve naime i knjige Virdžinije Vulf, što i dan-danas izazivaju potrebe u dušama nepoznatih ispisivača uličnih grafita, naizgled miljama daleko i od „snobizma” i od „dendizma” modernističke estetike o kojima Dojčinović tako sugestivno piše. Usprkos njezinoj domišljatoj usporedbi i vlastitih riječi s prolaznim sjajem kineskih vodenih kaligrafa izloženih isparavanju na suncu, vjerujem da će njezina studija ostaviti daleko trajnijega traga i postaviti solidne temelje razumijevanju niza proturječnih silnica i nerijetko teško predočivih pitanja i problema što ih opus Virdžinije Vulf sadrži i pobuđuje.

Knjiga Biljane Dojčinović prvijenac je u sustavnom prikazu najvažnijih naglasaka opusa znamenite spisateljice Virdžinije Vulf, te će stoga biti neophodnim čitateljskim iskustvom svim studentima i profesorima anglistike, ali i povijesti i teorije književnosti uopće. Za njom će, međutim, zasigurno posegnuti i brojni ljubitelji opusa britanske autorice, dakle šira čitateljska publika. Svojom iznimnom obaviještenošću i stilskom profinjenošću ova studija doprinosi najvišim standardima književne kritike.